

единиц в вузе. Рассмотрена динамика развития педагогического образования в США во второй половине XX и в начале XXI века. Анализ научных источников свидетельствует, что учителей начальной школы в США готовят в университетах, 4-летних и 2-летних колледжах; в американских университетах в течение первых трех семестров осуществляется общеобразовательная подготовка гражданина. В последние два года студенты изучают специальные дисциплины. Учебные планы университетов включают обязательные предметы и предметы по выбору; в учебный процесс внедрена система зачетных единиц; к университетам, преподавателям, учителям, студентам, абитуриентам определены конкретные требования.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, учителя начальной школы, высшие учебные заведения США, виды кредитных единиц.

PECULIARITIES OF PROFESSIONAL TRAINING OF TEACHERS OF ELEMENTARY SCHOOL IN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS OF THE USA

A.P. Chichuk

Abstract. The peculiarities of the professional training of elementary school teachers in the USA are clarified. Types of credit units are disclosed: transfer credit, dual credit, directed credit, which are differentiated in the American educational system. Credit units, their introduction into the educational process, facilitates the interaction of international higher education systems, as well as the quality of training of specialists. Features of the use of credit units in the university are considered. The dynamics of development of pedagogical education in the USA in the second half of the twentieth and the beginning of the 21st century is considered. An analysis of scientific sources indicates that primary school teachers in the United States are trained in universities, 4-year and 2-year colleges; In American universities, the general education of a citizen is carried out during the first three semesters. In the last two years, students have been studying special disciplines. University curricula include compulsory subjects and subjects of choice; the system of credit units was introduced into the educational process; To the universities, teachers, students, applicants specific requirements are defined.

Keywords: vocational training, elementary school teachers, higher educational institutions of the USA, types of credit units.

УДК 378.041

СУТНІСТЬ ТА СТРУКТУРА ПОНЯТТЯ «КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД» У КОНТЕКСТІ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

М.А. ЮЗИК

E-mail: margarettetcher93@ukr.net

Анотація. У статті охарактеризовано сутність та структуру терміна «компетентнісний підхід» у контексті підготовки вчителя початкової школи, проаналізовано різні підходи до трактування означеного поняття у психолого-педагогічній літературі. Основну увагу акцентовано на важливості реалізації компетентнісного підходу в ході підготовки вчителя початкової школи.

Ключові слова: освіта, компетентнісний підхід, компетентність, Державний стандарт Нової української школи, компетенція.

Актуальність (Introduction). У сучасних соціально-економічних умовах реформування системи освіти України загалом та української школи зокрема загострилися проблеми, пов'язані із наданням якісної освіти, спроможної зайняти гідну позицію на міжнародній арені та покликаної виховувати всебічно розвинену, впевнену в собі, самодостатню особистість.

Упродовж останніх років зацікавленість питанням надання якісних освітніх послуг школою неабияк зростає, що, як відомо, є позитивним кроком у розвитку як українського суспільства загалом, так і української школи зокрема. Якщо впродовж XX століття для педа-

гогічної науки та навчальних закладів головним було розуміння школи як центру, що надає простір естетичним переживанням дитини, то у ХХІ столітті, коли процес глобалізації охопив усі сфери життя, актуальним став компетентнісний підхід у навчанні, реалізація якого на сьогодні є однією з головних передумов досягнення успіху, вдумливого підходу до розв'язання важливих життєвих питань, підвищення ефективності комунікації, аби перебувати в злагоді із собою та бути відкритим до навколишнього світу.

На сьогодні у педагогічній науці наявна значна кількість напрацювань, що розкривають сутність та структуру поняття «компетентніший підхід». Однак у нашому дослідженні ми хочемо звернутися до означеного поняття саме в контексті підготовки вчителя початкової школи, що й визначає його актуальність.

Аналіз останніх досліджень та публікацій (Analysis of recent researches and publications). Питання формування ключових, загальнопредметних та предметних компетентностей учнів завжди перебувало в центрі уваги значної кількості науковців (Т. Байбари, Н. Бібік, О. Біди, С. Бондар, М. Вашуленка, І.Гудзик, Л. Коваль, О. Локшиної, О. Онопрієнко, О. Овчарук, О. Пометун, К. Пономарьової, О. Савченко, С. Трубачевої та ін.), якими було визначено зміст основних дефініцій «компетентність» та «компетенція», здійснено порівняльну характеристику ключових компетентностей у європейських освітніх системах, розглянуто методичні аспекти формування відповідних компетентностей та компетенцій у молодших школярів [7], а також охарактеризовано особливості впровадження компетентнісного підходу в практику навчання (О. Жук [5]). В. Ковальчук акцентує увагу на проблемі тенденції розвитку освітньої системи в Україні [4].

Дослідження компетентнісного підходу значною мірою ґрунтуються на теоретичних засадах як зарубіжних (І. Гербарта, Я. Коменського, Дж. Локка, І. Песталоцці, Ж. Руссо), так вітчизняних науковців (І. Беха, Г. Ващенко, С. Русової, А. Макаренка, В. Сухомлинського, К. Ушинського).

Мета (Purpose) - розкрити сутність та структуру поняття «компетентнісний підхід» у контексті підготовки вчителя початкової школи.

Методи дослідження (Methods). Теоретичні: вивчення та аналіз педагогічної і мовної літератури, наукових статей та дисертацій із питань реалізації компетентнісного підходу; класифікація та систематизація теоретичних даних; аналіз поняття «компетентніший підхід».

Результати (Results). Під компетентнісним підходом розуміємо спрямованість навчально-виховного процесу на досягнення результатів до яких відносимо ієрархічно підпорядковані компетентності учнів: ключову, загальнопредметну, предметну. Належне місце компетентнісному підходу в початковій освіті відводиться в Державному стандарті Нової української школи [3]. Формування знань, умінь, ставлень, що є сутністю компетентнісного підходу, в майбутньому сприятимуть забезпеченню здатності особистості успішно навчатися, провадити професійну діяльність, відчувати себе частиною спільноти, а також брати участь у справах громади. Метою початкової освіти є гармонійний розвиток дитини відповідно до її вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, виховання загальнолюдських цінностей, підтримка життєвого оптимізму, розвиток самостійності, творчості та допитливості.

Проект Стандарту початкової освіти ґрунтується на таких принципах:

1. *Презумпція талановитості дитини.* Забезпечення рівного доступу до освіти, заборона будь-яких форм дискримінації. Неприпустимість відокремлення дітей на підставі попереднього відбору на індивідуальному, груповому та інституційному рівнях.

2. *Цінність дитинства.* Відповідність освітніх вимог віковим особливостям дитини, визнання її прав на навчання через діяльність, зокрема й гру.

3. *Радість пізнання.* Організація пізнавального процесу, який приносить радість дитині, обмеження обсягу домашніх завдань для збільшення часу на рухову активність і творчість. Широке використання в освітньому процесі дослідницької та проектної діяльності.

4. *Розвиток особистості.* Замість «навченої безпорадності» - плекання самостійності та незалежного мислення. Підтримка з боку вчителя сприятиме розвитку в дітей самоповаги та впевненості в собі.

5. *Здоров'я.* Формування здорового способу життя і створення умов для фізичного й психоемоційного розвитку.

6. *Безпека*. Створення атмосфери довіри і взаємоповаги. Перетворення школи на безпечне місце, де немає місця насильству й цькуванню.

Таким чином, мета і принципи початкової освіти сприяють формуванню компетентнісного підходу.

О. Глузманом було визначено основні положення компетентнісного підходу, а саме: компетентнісний підхід не є принципово новим для вищої освіти, оскільки вона завжди орієнтувалася на набуття узагальнених способів діяльності; компетентність не протиставляється знанням, умінням, навичкам, вона передбачає їх наявність; компетентність охоплює не лише когнітивну та операціонально-технологічну складові, а й мотиваційну, етичну, соціальну, поведінкову, результати навчання й систему ціннісних орієнтацій, а як наслідок - компетентності формуються як у ході навчання, так і під впливом оточення (родини, друзів, роботи, політики, релігії тощо) [2].

О. Жук пропонує такі можливості компетентнісного підходу в освіті: операціональну - передбачає виявлення (операціоналізація) системи знань, умінь і навичок, видів готовності студента, які визначають його компетентність і гарантують результативність вирішення професійних, соціальних та особистісних завдань; діяльнісно-технологічну - забезпечує конструювання змісту навчання діяльнісного типу, максимальне наближення до майбутньої сфери діяльності студента, розроблення й упровадження в навчальний процес завдань, способи вирішення яких відповідають технологіям професійної діяльності; виховну - передбачає посилення виховної складової освітнього процесу, формування у студентів організаторського та управлінського досвіду, культури особистісного та професійного спілкування; діагностичну - спрямована на розроблення більш ефективної системи моніторингу якості освітньо-професійного процесу, зокрема діагностики досягнутих рівнів сформованості компетенцій [5].

О. Часнікова реалізацію компетентнісного підходу вбачає в модернізації сучасної освіти: «І змістовна, і процесуальна складові компетентнісного підходу спрямовані на досягнення нового цілісного освітнього результату, який віддзеркалює підсумок одночасного засвоєння змісту освіти й розвитку особистості, що опанувала значущий для неї зміст. В умовах компетентнісного підходу здебільшого акцентують увагу на результаті навчання; при цьому як результат розглядається не сума засвоєної інформації, а здатність людини діяти в різних проблемних ситуаціях, застосовувати досвід успішної діяльності у певній сфері» [11].

О. Сорока зауважує, що виникнення компетентнісного підходу пов'язане зі змінами в суспільстві, зокрема в запитях самої особистості: «Початкової ланки освіти стосуються всі світові тенденції та інновації: особистісно орієнтований підхід, інформатизація, інтеграція тощо. До них належить і компетентнісний підхід, поява якого пов'язана насамперед із кризою освіти, що полягає в протиріччі між програмовими вимогами до учня, запитам суспільства і потребами самої особистості в освіті» [8].

3. Хитра виокремлює напрямки, на які необхідно звернути увагу в першу чергу, адже від цього залежить ефективна професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи на засадах компетентнісного підходу:

- *змістово-професійний* - передбачає дослідження, вивчення та узагальнення досвіду світоглядної і цілісної освіти, окреслення вимог до компетентності вчителів початкової школи щодо означеної проблеми;

- *педагогічний* - спрямований на розроблення, впровадження та адаптацію моделей підготовки майбутніх учителів початкової школи до формування в учнів цілісної картини світу; виявлення та поєднання потенціалу природничих, філософських та педагогічних дисциплін у формуванні професійних компетенцій майбутніх фахівців;

- *організаційно-процесуальний* - робить можливим проектування нових професійно значущих спецкурсів, розроблення навчальних та робочих програм дисциплін, орієнтованих на формування загальних та професійних компетенцій майбутнього вчителя початкової школи;

- *навчально-інформаційний* - спрямований на розробку навчально-методичного комплексу та матеріалів, що становлять зміст спецкурсу з підготовки майбутніх учителів до формування в учнів світогляду [10].

Н. Міськова наголошує, що в ході підготовки майбутніх учителів початкової школи слід

насамперед урахувати завдання, передбачені змістом шкільної освіти, а саме:

- формування основ професійно-педагогічної свідомості майбутнього вчителя початкових класів;
- озброєння майбутніх фахівців знаннями з основ теорії, історії та методів наукових досліджень з математики;
- оволодіння майбутніми вчителями вміннями розв'язувати завдання методики викладання математики в початкових класах [6].

В успішному формуванні математичних знань і методичних умінь студентів важливу роль відіграють фактори ефективності навчання, до яких відносять внутрішні, індивідуальні фактори, що характеризують здатність студентів до навчання. Зокрема, з одного боку, це - рівень знань студентів шкільного курсу математики, а з іншого - рівень загального інтелектуального розвитку, а також психологічних якостей студентів: рівень розвитку довільної уваги (зосередженості, стійкості, розподілу, переключення); рівень розвитку усвідомленості та сприймання навчального матеріалу, швидкості й глибини осмислення; рівень розвитку довільної логічної пам'яті.

Висновки і перспективи (Discussion). Таким чином, представлені нами узагальнення теоретичних джерел і практики поширення компетентнісного підходу дає підстави стверджувати про необхідність перегляду й узгодження змісту професійної педагогічної освіти, її складових на всіх рівнях, переосмислення поглядів на технології навчання, що покликані сприяти підготовці майбутнього вчителя до формування в учнів компетентнісного підходу.

Сучасні освітні підходи вимагають формування компетентного вчителя задля компетентного учня, який зможе швидко навчатися в умовах інформатизації суспільства та змінних потребах шкільної освіти, адже основна мета сучасної школи - сформувати і розвинути ключові компетентності особистості.

Список використаних джерел

1. Байбара Т. М. Компетентнісний підхід в початковій освіті: теоретичні засади / Т.М. Байбара // Початкова школа. - 2010. - № 8.
2. Глузман О. В. Базові компетентності : сутність та значення в життєвому успіху особистості / О. В. Глузман // Педагогіка і психологія. - 2009. - № 2. - С. 51-61.
3. Державний стандарт Нової української школи [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://mon.gov.ua/content/Новини/2017/08/30/project.pdf>.
4. Ковальчук В. І. Тенденції розвитку освітньої системи в Україні / Василь Іванович Ковальчук // Economics, science, education: integration and synergy. Materials of international scientific and practical conference, 18-21 January 2016 / Василь Іванович Ковальчук. – Київ: Вид-во «Центр навчальної літератури», 2016. – С. 79–80.
5. Жук О. Л. Беларусь : компетентностный подход в педагогической подготовке студентов университета / О. Л. Жук // Педагогіка. - 2008. - № 3. - С. 99-105.
6. Міськова Н. М. Формування методико-математичної компетентності майбутніх учителів початкових класів [Електронний ресурс] / Н. М. Міськова. - Режим доступу: file:///C:/Users/user/Desktop/Ppog_2013_1_15.pdf.
7. Рассказова Ж. В. Дослідницька діяльність молодших школярів як компонент процесу навчання в умовах загальноосвітньої організації / Ж. В. Рассказова // Молодий вчений. - 2014. - № 4. - С. 1080-1082.
8. Сорока О. В. Компетентнісний підхід у підготовці вчителя початкової школи [Електронний ресурс] / О. В. Сорока - Режим доступу : http://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/996/1/КОМІ_ІЕТЕНТНІСНИИ%20ПІДХІД%20У%20ШДГОТОВШ%20ВЧИТЕЛЯ%20ПОЧАТКОВОЇ%20ШКОЛИ.pdf.
9. Сухомлинський В. О. Сто порад учителю / В. О. Сухомлинський. - К. : Рад. шк., 1984. - 354 с.
10. Хитра З. М. Реалізація компетентнісного підходу в процесі підготовки майбутнього вчителя початкової школи до формування в учнів цілісної картини світу [Електронний ресурс] / З. М. Хитра - Режим доступу : http://elibrary.kubg.edu.ua/3_716/1

11. Часнікова О. В. Компетентнісний підхід в освіті як основа її реформування [Електронний ресурс] / О. В. Часнікова - Режим доступу : https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=2607.

References

1. Baibara, T. M. (2010). Kompetentnisnyi pidkhd v pochatkovii osviti: teoretychni zasady [Competence approach in elementary education: theoretical principles]. Pochatkova shkola, 8, 46-50.
2. Hluzman, O. V. (2009) Bazovi kompetentnosti : sutnist ta znachennia v zhyttievomu uspikhu osobystosti [Basic competencies: the essence and meaning in the life's success of the individual]. Pedagogika i psykholohiia, 2, 51-61.
3. State Standard of the New Ukrainian School. Available at: <http://mon.gov.ua/content/Novvny/2017/08/30/proiect.pdf>
4. Kovalchuk, V. I. (2016) Trends in the development of the educational system in Ukraine Economics, science, education: integration and synergy. Materials of international scientific and practical conference, Kyiv, 79–80.
5. Zhuk, O. L. (2008). Belarus : kompetentnostabii pokhod v pedahohycheskoi podhotovke studentov unyversyteta [Belarus: Competitive campaign in the pedagogical training of university students]. Pedahohyka., 3, 99-105.
6. Miskova, N. M. Formuvannia metodyko-matematychnoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv pochatkovykh klasiv [Formation of methodological and mathematical competence of future teachers of elementary school]. Available at: <C:/Users/user/Desktop/Ppog 2013 1 15.pdf>
7. Rasskazova, Zh. V. (2014) Doslidnytska diialnist molodshykh shkolariv yak komponent protsesu navchannia v umovakh zahalnoosvitnoi orhanizatsii [Research activity of junior pupils as a component of the learning process in a general education organization]. Molodyi vchenyi, 4, 1080-1082.
8. Soroka, O. V. Kompetentnisnyi pidkhd u pidhotovtsi vchytelia pochatkovoii shkoly [Competency approach in the preparation of elementary school teacher]. Available at: <http://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/996/1/KOMPETENTNISNYI%20PIDKhd%20U%20PIDHOTOVTSI%20VChYTELIIa%20POChATKOVOI%20ShKOY.pdf>.
9. Sukhomlynskyi, V. O. (1984). Sto porad uchyteliu [One hundred tips to the teacher]. Rada shkilna, 354.
10. Khytra, Z. M. Realizatsiia kompetentnisnoho pidkhodu u protsesi pidhotovky maibutnoho vchytelia pochatkovoii shkoly do formuvannia v uchniv tsilisnoi kartyny svitu [Implementation of a competent approach in the process of preparing a future primary school teacher to form a complete picture of the world in students]. Available at: http://elibrary.kubg.edu.ua/3716/1/Z_Hitra_PSPO_IS_UKKUBG.pdf.
11. Chasnikova O. V. Kompetentnisnyi pidkhd v osviti yak osnova yii reformuvannia [Competency approach in education as the basis of its reform]. Available at: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=2607.

СУЩНОСТЬ И СТРУКТУРА ПОНЯТИЯ «КОМПЕТЕНТНОСТНЫЙ ПОДХОД» В КОНТЕКСТЕ ПОДГОТОВКИ УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ

М. А. Юзик

Аннотация. В статье охарактеризованы сущность и структура термина «компетентностный подход» в контексте подготовки учителя начальной школы, проанализированы различные подходы к трактовке указанного понятия в психолого-педагогической литературе. Основное внимание акцентировано на важности реализации компетентностного подхода в ходе подготовки учителя начальной школы.

Ключевые слова: образование, компетентностный подход, компетентность, Государственный стандарт Новой украинской школы, компетенция.

ESSENCE AND STRUCTURE OF THE CONCEPT «COMPETENT APPROACH» IN THE CONTEXT OF PRE-TRAINING OF THE PRIMARY SCHOOL TEACHER

M. A. Yuzyk

Abstract. The article deals with the essence and structure of the concept of "competence approach" in the context of the preparation of elementary school teacher. Different approaches to the interpretation of the concept "competence approach" in psychological and pedagogical literature are analyzed. The emphasis is placed on the importance of implementing a competent approach in the context of the preparation of a primary school teacher.

Key words: education, competence approach, competence, state standard of a new Ukrainian school.

УДК 377(494)

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА ШВЕЙЦАРІЇ: СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК

Н.С. ЮРЧЕНКО, аспірантка кафедри теорії і методики технологічної освіти, креслення та комп'ютерної графіки

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

E-mail: nataliayurchenko210@gmail.com

Анотація: В статті було розглянуто основні характеристики системи професійної освіти в Швейцарії, якій властиві ґрунтовність та різноманітність, а також вона широко популярна в багатьох країнах світу та позитивно виділяється своїми високими стандартами якості, забезпечення яких має високий пріоритет для швейцарців. Отримання професійно-технічної освіти є однією з найсильніших традицій в країні, яка відома своєю відносно невеликою територією та високим рівнем життя. Зроблено первинний аналіз умов становлення та формування сучасного стану професійної освіти в історичному аспекті та критеріїв її успішності. Розглянуто сучасну систему професійно-технічного навчання у її нинішній формі, яка представлена коледжами, вищими спеціалізованими школами, політехнічними школами, інститутами та університетами.

Ключові слова: професійна освіта, «дуальна» система, теоретичне навчання, практична підготовка.

Актуальність (Introduction). На шляху до входження в загальноєвропейський освітній та культурний простір наша країна потребує ще багато змін, в тому числі зміни в системі професійної освіти, що сприятимуть розвитку одночасно в кількох напрямках. Адже саме професійна освіта та професійна підготовка за кілька останніх років стали одним із тих секторів економіки, що розвиваються надзвичайно швидко.

Для науковців важливим є вивчення історичного досвіду організації систем професійної освіти різних країн та адаптування їх найкращих аспектів в нашому середовищі. Досвід економічно-розвинутих країн вказує на те, що темпи вдосконалення та розвитку виробництва, його конкурентоспроможність залежить від професійної підготовки фахівців. Достатньо цікавим для вивчення та наслідування можна назвати досвід Швейцарії. На сьогоднішній день відомо, що швейцарській системі професійної освіти характерні ґрунтовність та різноманітність, а також вона виділяється своїми високими стандартами якості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій (Analysis of recent researches and publications). У результаті аналізу наукових досліджень і публікацій було виявлено, що інтерес українських вчених здебільшого викликає система професійної освіти, моделі навчання та професійної підготовки студентів, формування професійної компетентності випускників закладів професійної освіти. Так, наприклад різні аспекти професійної підготовки майбутніх фахівців в Швейцарії вивчали Л. Черток [3] та Н. Закордонець [1]. Серед іноземних вчених це питання досліджували Т. Штайнер [8], Ф. Гонон [9], Л. Кантоні, Р. Шеґ та ін. Також використано матеріалами Федеративного інституту професійної освіти (Eidgenössisches Hochschulinstitut für Berufsbildung), Вищого педагогічного навчального закладу в Цюріху